

ص ص: ۸۰-۶۷

دریافت: ۸۹/۰۸/۲۲

پذیرش: ۹۰/۰۶/۲۶

مقایسه وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران

رضا قاسم نژاد^۱

صغری حیدری^۲

سید قاسم قربانزاده زعفرانی^۳

محمد غلامپور^۴

بهزاد بهزادینیا^۵

چکیده:

مقدمه و هدف: رفتارهای نامطلوب از قبیل خشونت، پرکاشگری و آزارگری دانش‌آموزان واقعیتی از زندگی مدرسه امروز است. تأثیر و اهمیت تربیت بدنی و ورزش در رشد و شکوفایی دانش‌آموزان، سلامتی و شادابی، شکل‌گیری ابعاد فردی و اجتماعی و اخلاقی خصوصاً در کودکان و نوجوانان، بدیهی و روشن است. امروزه در کشور ما بسیاری از مردم مانع ورزش کردن فرزندانشان می‌شوند، به دلیل این که فکر می‌کنند ورزش بر وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی آن‌ها، اثر نامطلوبی دارد. هدف تحقیق مقایسه وضعیت تحصیلی، رفتار اجتماعی دانش‌آموزان پسر ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران است.

روش شناسی: تحقیق حاضر از نوع توصیفی است و به صورت مقایسه‌ای و همبستگی انجام گرفته جامعه آماری شامل کلیه دبیران مرد در ۱۶ رشته تحصیلی بودند و تعداد کل آن‌ها ۱۰۷ نفر می‌باشد. نمونه آماری از ۵ رشته تحصیلی تربیت بدنی، زبان انگلیسی، ادبیات فارسی، ادبیات عربی و معارف اسلامی انتخاب شدند. از هر رشته فوق الذکر ۵ نفر دبیر به طور تصادفی انتخاب شدند. در کل نمونه آماری تحقیق ۲۵ نفر از دبیران بودند. ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسش‌نامه محقق ساخته بود، دو پرسش‌نامه مجزاً در مؤلفه‌های وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی تنظیم گردید. دانش‌آموزان هر دبیرستان به دو گروه ورزشکار و غیرورزشکار تقسیم شدند و هر دبیر در مورد وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی ۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار به پرسش‌نامه پاسخ دادند. در مجموع وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی ۱۲۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۱۲۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار مورد مقایسه قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی از آزمون‌های آماری t استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با برنامه‌های Spss و Excel انجام گرفت.

یافته‌ها: با توجه به یافته‌های تحقیق تفاوت معناداری در وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار مشاهده شد. **نتیجه‌گیری:** براساس نتایج تحقیق، چون میانگین نمره‌های وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی در گروه ورزشکاران بالاتر است، می‌توان نتیجه گرفت که دانش‌آموزان ورزشکار از وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی بهتری دارند.

واژه‌های کلیدی: وضعیت تحصیلی، رفتار اجتماعی، دانش‌آموز ورزشکار، دانش‌آموز غیر ورزشکار.

مقدمه:

تربیت بدنی و ورزش، مقوله‌ای است که در هر اجتماعی جایگاه ویژه‌ای دارد و نقش آن در شکوفایی استعداد‌های مختلف افراد و متعاقب آن تقویت و افزایش ظرفیت‌های اخلاقی، تربیتی، جسمانی، ذهنی، عقلی، مهارتی، عاطفی و اجتماعی افراد انکارناپذیر است تربیت بدنی، بخش تکمیلی تعلیم و تربیت است که از طریق فعالیت‌های جسمانی و بدنی به شکوفایی استعدادها کمک می‌کند شکوفایی علمی و آموزشی دانش‌آموزان هنگامی میسر است که در زمینه‌های مساعدی از سلامت جسمی و روحی، رشد، نشاط و تحرک فرهنگی و تربیتی استوار باشد. انجام این رسالت در مکان مقدس مدرسه با تنظیم برنامه‌های آموزشی متناسب در حیطه‌های مختلف تربیتی و متناسب با نیازهای دانش‌آموزان امکان‌پذیر است (۴).

تربیت بدنی و ورزش فرصت مناسبی برای رشد و توسعه ابعاد مختلف شخصیتی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و روانی می‌باشد کودکان و نوجوانان با شرکت در برنامه‌های تربیت بدنی و ورزشی به توسعه و پرورش عادات و خصلت‌های نیکو می‌پردازند. فعالیت‌های حرکتی و ورزش در مدارس در قالب درس تربیت بدنی و ورزش و آموزش نحوه اجرای آن‌ها برنامه‌ریزی می‌شود و این درس بیشتر از سایر دروس می‌تواند آگاهی، دانش، قلمرو تصمیم‌گیری، تزکیه نفس و اعتماد به نفس را توسعه دهد.

بزرگان تعلیم و تربیت راه‌های مختلفی را برای رشد و تعالی انسان و رسیدن به کمال توصیه نموده‌اند. یکی از این راه‌ها که مورد تأیید اکثر دانشمندان تعلیم و تربیت است، تربیت بدنی و ورزش است. همچنین برای رسیدن به مراتب والای انسانی کودکان ما باید اعتماد به نفس، اجتماعی شدن، تحمل سختی‌ها، رعایت حقوق فردی و اجتماعی و... را در دوران مدرسه تجربه کنند و یاد بگیرند تا بتوانند یک فرد مؤثر از جنبه‌های مختلف فردی و اجتماعی بوده و حقوق دیگران را محترم بشمارند و این امور صرفاً به وسیله یادگیری امکان‌پذیر نیست مگر این که به وسیله تمرین و مهارت و قرار گرفتن در وضعیت عملی کسب تجربه کنند (۱).

آگاهی و اعتقاد به وجود ابعاد گوناگون انسان و ارتباط بین آن‌ها، فلاسفه، علمای تعلیم و تربیت و مربیان را برای اتخاذ روش‌های جامع‌تر تربیت رهنمون می‌سازد و این جرقه‌ای می‌شود تا از بازی و ورزش برای کمک به تربیت عقلانی نیز بهره گرفته شود.

دو مونتینی در کتاب «آموزش و پرورش ابتدایی» می‌گوید: «بازی برای کودکان، تفریح نیست؛ بلکه در حقیقت از جدی‌ترین کارهای ایشان است». با توجه به این جمله می‌توان دریافت که واقعاً ورزش برای کودکان صرفاً جنبه تفریح ندارد و تنها تقویت جسم و به عبارت دیگر پرورش تن نیست. ورزش قدرت شناسایی خود، رشد فکری، حرکات موزون، ابتکار، تقویت مهارت‌ها، پرورش شخصیت و منش، حس اعتماد به نفس، نیروی رهبری، روحیه اجتماعی داشتن و هزاران مسائل دیگر را در کنار پرورش قوای جسمی کودکان فراهم می‌آورد.

درس تربیت بدنی به علت سازگار بودن با نیازهای فطری دانش‌آموزان نقش مهمی در تحقق اهداف تربیتی دارد و همچنین حیطه‌های مختلف تربیتی را پوشش می‌دهد و در ابعاد جسمانی و روانی و اجتماعی بر دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد. همچنین تربیت بدنی، جزء ضروری تعلیم و تربیت و شامل تجربیات حرکتی برنامه‌ریزی شده، انتخاب شده و هدفمند است. این فعالیت‌های جسمانی و حرکتی فرصتی را برای رشد و تکامل کودکان مطابق با نیازها و علایق شان فراهم می‌آورد. اکثر علمای تعلیم و تربیت عقیده دارند که کودکان برای رشد مطلوب و توسعه قابلیت‌های جسمانی و فکری خود به فعالیت‌های شدید جسمی و حرکتی نیاز دارند، لذا مسابقه و مبارزه‌های ورزشی مشارکت آنان را در اینگونه فعالیت‌ها تضمین می‌کند در واقع ورزش فرصت می‌دهد تا افراد بتوانند بدون خطر غریزه و میل به رقابت و مبارزه خود را ارضا کنند و به بیان خواسته‌های خود تحت شرایط و آیین مسابقه بپردازند و برداشت‌های تربیتی و مطلوب از مبارزه و مسابقه خود به دست آورند؛ زیرا فرد مایل است خود را در مقابل دیگران و خویشتن بیازماید و در اثر کسب موفقیت، کوشش‌های ثانوی را شروع کند و به مراحل عالی و تکامل زندگی برسد، متکی به نفس باشد، برای خود و دیگران احترام قائل شود و از این طریق توانایی‌های خود را بشناسد و آن‌ها را به طرف ایده آل و مرزهای انسانی سوق دهد (۶).

تربیت بدنی و ورزش، دارای اثرات مفید بسیاری است و به عنوان ابزاری در توسعه رشد اخلاقی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، پرورشی، سیاسی، بهداشتی و... مورد استفاده قرار می‌گیرد. بدون شک این ابزار (تربیت بدنی و ورزش) می‌تواند در توسعه رشد عاطفی، جسمانی، فکری، اخلاقی و اجتماعی افراد جامعه، نقش بسیار مهمی را ایفا نماید. فعالیت‌های ورزشی در جهت آمادگی و سلامتی ابزاری بسیار با ارزش است. فعالیت‌های جسمانی مستمر و پیگیر نه تنها باعث افزایش آمادگی جسمانی می‌گردد؛ بلکه باعث توسعه سلامتی و بهزیستی می‌شود. محیط ورزش و تربیت بدنی، فضایی است که در آن تجربه‌های تلخ و شیرین بسیار برای شرکت‌کنندگان فراهم می‌آورد این تجربیات تغییرات مثبت بسیاری را در فرد ایجاد می‌نماید. احترام به بزرگتر و پیشکسوت از جمله مواردی است که در محیط ورزش آموزش داده می‌شود. جوانمردی، فروتنی، از خود گذشتگی که بدون آن‌ها موفقیت در کارهای گروهی غیر ممکن است. این ویژگی‌ها در ورزش و فعالیت‌های گروهی پرورش می‌یابد. اعتماد به نفس، خودشناسی، قدرشناسی، کنترل عواطف هیجانات منفی از خصلتهایی هستند که با ورزش تقویت می‌شوند. به علاوه نقش جبرانی ورزش از دیگر تاثیرات بسیار خوب، مفید و با اهمیت شرکت در فعالیت‌های ورزشی می‌باشد.

به نظر می‌رسد اجرای درس تربیت بدنی در مدارس و تحقق اهداف تعلیم و تربیت از طریق تربیت بدنی و ورزش به عوامل و شرایط متعددی بستگی دارد که شناخت ویژگی‌های دانش‌آموزان بر اساس نظرات دبیران را می‌توان یک پیش نیاز اساسی در این زمینه تلقی کرد. ورزش علاوه بر نیرومندی جسم، تقویت روح و پرورش ذهن را هم به دنبال دارد و در وجود انسان‌ها همان طور که تن نیرومند و توانا در پیشبرد مقاصد روان هشیار و آگاه و تحقق اراده و خواسته‌های آن، وسیله و ابزار قدرتمندی به شمار می‌رود، روان هشیار و

آگاه نیز بدن را در بهترین شرایط پرورنده و با راهنمایی‌های عاقلانه از لطمات و صدمات دنیای شلوغ و ناآرام مصون و محفوظ نگه می‌دارد.

دستیابی به اهداف عالی تعلیم و تربیت در هر جامعه‌ای، مستلزم شناخت عوامل تاثیرگذار بر فرآیند رشد و تکامل انسان است. از طرفی در مسیر رشد و تکامل انسان باید استعدادهای نهفته در درون او را شناخت و باور کرد. بهترین محیط برای تحقق این موضوع، مدرسه است و بهترین دوره برای باور کردن نیز دوره نوجوانی و جوانی و از بهترین وسایل برای شکوفایی آن ورزش و بازی است (۵).

برای توسعه امروز و فردای کشور عزیزمان ورزش را برای همه مقاطع تحصیلی تا پایان تحصیلات دانشگاهی جدی بگیریم و در همه مقاطع تحصیلی ورزش یک واحد درسی اجباری شود. معلم ورزش ارزش پیدا کند. نمره ورزش با نمره فیزیک و شیمی و ریاضی نه تنها برابری بلکه ارجحیت پیدا کند و جدی با آن برخورد شود. چون فیزیک و شیمی و ریاضی با پایان تحصیلات تقریباً از مسیر زندگی فردی افراد خارج می‌شود؛ ولی ورزش و آثار ورزش تا دم مرگ با او همراه است (رضایی، مریم ۱۳۸۵).

شناخت ویژگی‌های دانش‌آموزان با استفاده از نظرات دبیران در تربیت بدنی و ورزش به مسؤولان و برنامه‌ریزان در مدارس کمک می‌کند تا بر اساس اصول علمی و برنامه‌ریزی درسی و نیازهای آنان، فعالیت‌ها و تمرینات اثربخشی را برای دانش‌آموزان تدارک ببینند (۲). امروزه در کشور ما بسیاری از مردم مانع ورزش کردن فرزندان‌شان می‌شوند، به دلیل این که فکر می‌کنند ورزش بر وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی آن‌ها، اثر نامطلوبی دارد. از طرفی مسؤولین آموزش و پرورش معتقدند برای اجرای کمی و کیفی درس تربیت بدنی باید تلاش کرد؛ چون در پیشرفت تحصیلی و وضعیت رفتاری دانش‌آموزان، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. همچنین اگر به تربیت بدنی آموزشگاه‌ها با دیدی واقع‌بینانه توجه شود، ملاحظه خواهد شد که فعالیت‌های آن‌ها در تمرین و تربیت تیم‌های ورزشی و شرکت در مسابقات بین آموزشگاهی محدود می‌شود و با توجه به این که فلسفه وجودی تربیت در آموزشگاه‌ها، کمک به رشد و تکامل انسان در همه ابعاد وجودی‌اش است، تربیت بدنی در صورتی می‌تواند جایگاهش را در سیستم آموزش و پرورش حفظ کند که همسویی خود را با اهداف دیگر تعلیم و تربیت نشان دهد.

هدف از انجام تحقیق مقایسه وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار پسر دبیرستان‌های شهرستان رامسر از دیدگاه دبیران بود.

روش‌شناسی:

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات توصیفی است و به صورت مقایسه‌ای و همبستگی انجام گرفته و محقق سعی کرده است با مقایسه نگرش دبیران رشته‌های مختلف تحصیلی تاثیر تربیت بدنی و ورزش را بر وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان پسر ورزشکار و غیر ورزشکار مقطع دبیرستان بررسی نماید.

جامعه آماری پژوهش:

جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه دبیران مرد دبیرستان‌های شهرستان رامسر بود و تعداد کل آن‌ها ۱۰۷ نفرند و در ۱۶ رشته تحصیلی در سال ۸۷-۱۳۸۶ تدریس می‌کردند.

نمونه آماری پژوهش:

دبیران

از بین دبیرانی که در شانزده رشته تحصیلی تدریس می‌کردند، پنج رشته تحصیلی تربیت بدنی، زبان انگلیسی، ادبیات فارسی، ادبیات عربی و معارف اسلامی انتخاب گردید. علت این انتخاب این بود که این دروس به طور مشترک در کلیه رشته‌های تحصیلی دبیرستانی تدریس می‌شود. سپس از هر رشته فوق‌الذکر، ۵ نفر دبیر به طور تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که جمعاً نمونه آماری این تحقیق ۲۵ نفر از دبیران بودند. لازم به توضیح است که از بین دبیرستان‌های شهرستان رامسر ۵ دبیرستان به طور تصادفی انتخاب شدند و از هر دبیرستان یک نفر دبیر از هر رشته تحصیلی (تربیت بدنی، زبان انگلیسی، ادبیات فارسی، ادبیات عربی و معارف اسلامی) انتخاب شدند. جامعه آماری دبیران این ۵ رشته و نمونه‌های انتخاب شده در جدول (۱) قید شده است.

جدول ۱. جامعه و نمونه آماری منتخب

ردیف	رشته تحصیلی	جامعه آماری	نمونه آماری
۱	تربیت بدنی	۱۷ نفر	۵
۲	ادبیات فارسی	۱۳ نفر	۵
۳	ادبیات عربی	۹ نفر	۵
۴	زبان انگلیسی	۸ نفر	۵
۵	معارف اسلامی	۹ نفر	۵
	مجموع	۵۶	۲۵

نهایتاً از بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های موجود دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار (از هر دبیرستان ۲۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۲۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار) بر اساس نمرات درس تربیت بدنی و نظر دبیر ورزش مربوطه انتخاب شدند به این ترتیب هر دبیر در مورد وضعیت تحصیلی ۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار و همچنین در مورد رفتار اجتماعی ۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار پرسش‌نامه را تکمیل نمود. و در مجموع وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی ۱۲۵ دانش‌آموز ورزشکار با وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی ۱۲۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار با استفاده از نظرات دبیران مورد مقایسه قرار گرفت.

جدول ۲. جامعه و نمونه آماری دانش‌آموزان

ردیف	اسامی متوسطه مدارس	تعداد کل دانش‌آموزان	تعداد دانش‌آموزان منتخب در دو گروه	
			ورزشکار	غیر ورزشکار
۱	هنرستان الهیان	۱۷۸	۲۵	۲۵
۲	دبیرستان فرید	۳۳۲	۲۵	۲۵
۳	دبیرستان امام خمینی (ره)	۳۳۳	۲۵	۲۵
۴	دبیرستان شاه نظری	۱۸۵	۲۵	۲۵
۵	هنرستان شهید کوزه‌گر	۱۵۷	۲۵	۲۵
	مجموع	۱۱۸۵	۱۲۵	۱۲۵

ابزار اندازه‌گیری و روش‌های جمع‌آوری اطلاعات:

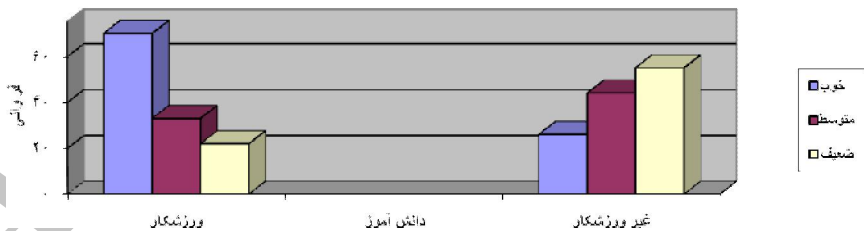
ابزار اندازه‌گیری تحقیق پرسش‌نامه محقق ساخته بود دو پرسش‌نامه در مؤلفه‌های وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی تنظیم گردید و هر پرسش‌نامه در دو ردیف که یک ردیف دانش‌آموز ورزشکار و ردیف دیگر دانش‌آموز غیر ورزشکار را مورد نظر سنجی قرار داد. قبل از توزیع پرسش‌نامه‌ها بین دبیران و برای این که محقق اطمینان حاصل کند که دبیر پاسخ‌دهنده به پرسش‌نامه، دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار را می‌شناسد، با اخذ لیست دانش‌آموزان کلاس‌های اول، دوم و سوم هر دبیرستان از آموزش مدرسه، این لیست در اختیار معلم تربیت بدنی قرار داد. معلم تربیت بدنی با توجه به لیست نمره‌های درس تربیت بدنی این دانش‌آموزان و شناختی که از آن‌ها داشت، دانش‌آموزان ورزشکار را انتخاب نمود. از این رو، لیست‌های اسامی دانش‌آموزان به دو لیست ورزشکار و غیر ورزشکار تبدیل شد؛ سپس محقق با همراه داشتن این لیست‌ها به هر دبیر مراجعه کرد و از ایشان درخواست نمود تا ۵ نفر از دانش‌آموزان هر لیست را که آشنایی کافی دارد انتخاب نماید. پس از انتخاب دبیران اسامی معرفی شده از طرف آنان در بالای پرسش‌نامه به عنوان دانش‌آموز ورزشکار و غیر ورزشکار ثبت گردید و سپس پرسش‌نامه به همان دبیر تقدیم شد تا در مورد دانش‌آموزانی که خودشان انتخاب کرده بودند، تکمیل نمایند. به این ترتیب هر دبیر پرسش‌نامه‌ها را در مورد ۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۵ دانش‌آموز غیر ورزشکار تکمیل نمود. در مجموع وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی ۱۲۵ دانش‌آموز ورزشکار و ۱۲۵ دانش‌آموز مورد مقایسه قرار گرفت. سرانجام محقق با حضور در مدارس مربوطه پرسش‌نامه‌های تکمیل شده به وسیله دبیران را جمع‌آوری نمود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی از آزمون‌های آماری t استفاده شد.

یافته‌های تحقیق: با توجه به یافته‌های تحقیق، تفاوت معناداری در وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار مشاهده شد.

جدول ۳. مقایسه وضعیت تحصیلی در مورد دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار

وضعیت تحصیلی				دانش‌آموز	
تعداد کل	ضعیف (۲۸_۴۷)	متوسط (۴۸_۶۷)	خوب (۶۸_۸۷)		
۱۲۵	۲۲	۳۳	۷۰	فراوانی	ورزشکار
۵۰/۰	۲۸/۶	۴۲/۹	۷۲/۹	درصد فراوانی	
۱۲۵	۵۵	۴۴	۲۶	فراوانی	غیر ورزشکار
۵۰/۰	۷۱/۴	۵۷/۱	۳۷/۱	درصد فراوانی	
۲۵۰	۷۷	۷۷	۹۶	فراوانی	تعداد کل
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	درصد فراوانی	

وضعیت تحصیلی

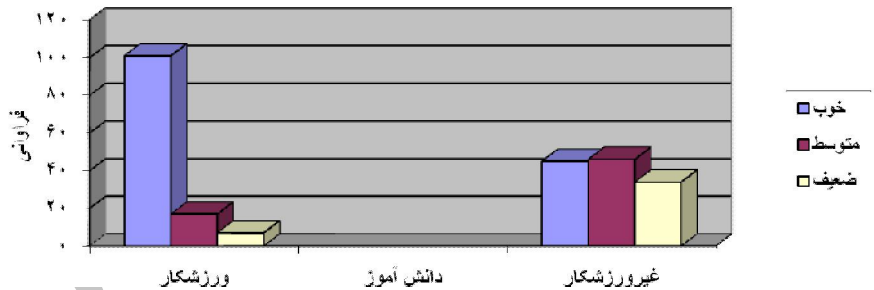
نمودار مقایسه وضعیت تحصیلی در مورد دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار

همانگونه که جدول و نمودار فوق نشان می‌دهد، اکثریت دانش‌آموزان ورزشکار (حدود ۷۳ درصد) در وضعیت تحصیلی خوب قرار دارند در حالی که اکثریت دانش‌آموزان غیر ورزشکار (حدود ۷۲ درصد) در وضعیت تحصیلی ضعیف قرار دارند.

جدول مقایسه رفتار اجتماعی در مورد دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار

رفتار اجتماعی				دانش‌آموز	
تعداد کل	ضعیف (۱۶-۲۶)	متوسط (۲۷-۳۷)	خوب (۳۸-۴۸)		
۱۲۵	۷	۱۷	۱۰۱	فراوانی	ورزشکار
۵۰/۰	۱۷/۹	۲۷/۰	۶۹/۲	درصد فراوانی	
۱۲۵	۳۴	۴۶	۴۵	فراوانی	غیر ورزشکار
۵۰/۰	۸۲/۹	۷۳/۰	۳۰/۸	درصد فراوانی	
۲۵۰	۴۱	۶۳	۱۴۶	فراوانی	تعداد کل
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	درصد فراوانی	

رفتار اجتماعی

نمودار مقایسه رفتار اجتماعی در مورد دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار

همان گونه که جدول و نمودار فوق نشان می‌دهد، اکثریت دانش‌آموزان ورزشکار (حدود ۶۹ درصد) دارای رفتار خوب اجتماعی هستند در حالی که ۷۳ درصد از دانش‌آموزان غیر ورزشکار (اکثریت) دارای رفتار متوسط اجتماعی هستند.

جدول ۵. آزمون t گروه‌های مستقل برای مقایسه وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران

Sig	t_{ob}		S		M		N	دانش‌آموز	دبیر	
	وضعیت تحصیلی	رفتار اجتماعی	وضعیت تحصیلی	رفتار اجتماعی	وضعیت تحصیلی	رفتار اجتماعی				
۰/۰۱۸	۰/۰۵۸	۲/۴۴۵	۱/۹۴۵	۷/۲۳	۱۶/۳۶	۳۸/۶۰	۵۸/۵۶	۲۵	ورزشکار	زبان
				۷/۱۲	۱۸/۴۸	۳۳/۶۴	۴۸/۹۶	۲۵	غیر ورزشکار	انگلیسی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۵/۰۱۷	۴/۷۲۰	۶/۱۰	۱۳/۳۷	۴۱/۸۸	۷۰/۷۲	۲۵	ورزشکار	ادبیات
				۸/۲۸	۱۵/۰۵	۳۱/۵۶	۵۱/۷۲	۲۵	غیر ورزشکار	فارسی
۰/۷۸۶	۰/۱۹۸	۰/۲۷۳	۱/۳۰۵	۸/۶۸	۱۵/۶۴	۳۵/۷۶	۵۸/۵۶	۲۵	ورزشکار	معارف
				۸/۹۶	۱۶/۸۳	۳۵/۰۸	۴۸/۹۶	۲۵	غیر ورزشکار	اسلامی
۰/۰۰۰	۰/۰۱۲	۴/۹۰۰	۲/۶۱۱	۲/۸۴	۱۸/۰۶	۴۵/۴۸	۶۴/۸۴	۲۵	ورزشکار	ادبیات
				۸/۹۵	۱۳/۷۰	۳۶/۲۸	۵۳/۰۰	۲۵	غیر ورزشکار	عربی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۹/۵۰۴	۶/۶۶۴	۳/۸۰	۱۰/۹۶	۴۶/۰۰	۷۵/۳۲	۲۵	ورزشکار	تربیت بدنی
				۹/۰۴	۱۵/۸۱	۲۷/۳۶	۴۹/۶۸	۲۵	غیر ورزشکار	

همان‌گونه که جدول فوق نشان می‌دهد در مؤلفه وضعیت تحصیلی، خطای معنی‌داری (sig) در دروس ادبیات فارسی، ادبیات عربی و تربیت بدنی از ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ از این رو، اختلاف میانگین نمره‌های وضعیت تحصیلی در دو گروه دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران ادبیات فارسی، ادبیات عربی و تربیت بدنی، معنی‌دار است.

همچنین در مؤلفه رفتار اجتماعی، خطای معنی‌داری (sig) در دروس زبان انگلیسی، ادبیات فارسی، ادبیات عربی و تربیت بدنی از ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ از این رو، اختلاف میانگین نمره‌های رفتار اجتماعی در دو گروه دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران زبان انگلیسی، ادبیات فارسی، ادبیات عربی و تربیت بدنی، معنی‌دار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام تحقیق مقایسه وضعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران بود.

در مقایسه دیدگاه دبیران ۵ رشته تحصیلی در مورد وضعیت تحصیلی دو گروه از دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار: میانگین نمره‌های وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار از دیدگاه دبیران زبان انگلیسی ۵۸/۵۶ درصد، ادبیات فارسی ۷۰/۷۲ درصد، معارف اسلامی ۵۸/۵۶ درصد، ادبیات عرب ۶۴/۸۴ درصد، تربیت بدنی ۷۵/۳۲ درصد بود و میانگین نمره‌های وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران

زبان انگلیسی ۴۸/۹۶ درصد، ادبیات فارسی ۵۱/۷۲ درصد، معارف اسلامی ۴۸/۹۶ درصد، ادبیات عربی ۵۳/۰ درصد و تربیت بدنی ۴۹/۶۸ درصد بود.

بر اساس نتایج تحقیق چون میانگین نمره‌های در گروه ورزشکاران بالاتر است، می‌توان نتیجه گرفت که دبیران دروس فوق اعتقاد دارند که دانش‌آموزان ورزشکار وضعیت تحصیلی بهتری نسبت به دانش‌آموزان غیر ورزشکار دارند.

چنگی (۱۳۷۳) نشان داد که بین آمادگی جسمانی و پیشرفت تحصیلی، ارتباط قابل ملاحظه‌ای وجود دارد و دانش‌آموزان با آمادگی عمومی بالاتر در دروس، نمره‌های بالاتری را کسب می‌کنند؛ به بیان دیگر، دانش‌آموزان ورزشکار پیشرفت تحصیلی بهتری داشته‌اند (۳).

در سال ۱۹۷۵ در مقاله‌ای تحت عنوان «ورزشکاران - موفقیت تحصیلی و موقعیت اجتماعی آنان» از تحقیقی که بر روی مردان و زنان از نظر موفقیت تحصیلی و شخصیت اجتماعی انجام شده، سخنی به میان می‌آید. با انجام این تحقیق، دانشمندان به این نتیجه رسیدند که نه تنها شرکت در فعالیت‌های ورزشی بین آموزشگاهی، اثر تضعیف‌کننده‌ای بر رتبه‌های تحصیلی دختران و پسران ندارد؛ بلکه باعث بهبود وضعیت تحصیلی و رشد شخصیت اجتماعی آنان می‌شود (۷).

همچنین تحقیقی که هارنی (۱۹۸۶) انجام داد به این نتیجه رسید که اجرای برنامه‌های ورزشی در مدارس بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت دارد و باعث بهبود نمره‌های درسی آنان می‌شود (۱۰).

در مقایسه دیدگاه دبیران درمورد رفتار اجتماعی دو گروه از دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار: میانگین نمره‌های رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار از دیدگاه دبیران زبان انگلیسی ۳۸/۶۰ درصد، ادبیات فارسی ۴۱/۸۸ درصد، معارف اسلامی ۳۵/۷۶ درصد، ادبیات عربی ۴۵/۴۸ درصد و تربیت بدنی ۴۶/۰۰ درصد بود و میانگین نمرات رفتار اجتماعی دانش‌آموزان غیر ورزشکار از دیدگاه دبیران زبان انگلیسی ۳۳/۶۴ درصد، ادبیات فارسی ۳۱/۵۶ درصد، معارف اسلامی ۳۵/۰۸ درصد، ادبیات عرب ۳۶/۲۸ درصد و تربیت بدنی ۲۷/۳۶ درصد بود.

اختلاف میانگین نمره‌های رفتار اجتماعی در دو گروه دانش‌آموزان ورزشکار و غیرورزشکار از دیدگاه دبیران مختلف، معنی‌دار است و با توجه به این که میانگین نمره‌های رفتار اجتماعی در گروه ورزشکاران بالاتر است، می‌توان نتیجه گرفت که دانش‌آموزان ورزشکار رفتار اجتماعی بهتری نسبت به دانش‌آموزان غیر ورزشکار دارند.

امیرتاش، سبحانی‌نژاد، عابدی در سال ۱۳۸۴ در تحقیقی تحت عنوان مقایسه رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر ورزشکار و غیر ورزشکار دوره راهنمایی تحصیلی شهرستان اصفهان، دریافتند که ورزشکاران اعم از رشته‌های انفرادی و گروهی از رشد اجتماعی بالاتری نسبت به غیر ورزشکاران برخوردار بودند و فعالیت‌های گروهی و ورزشی را زمینه‌ساز رشد اجتماعی دانش‌آموزان دانسته‌اند و اشاره کردند که این فعالیت‌ها در رشد مهارت‌های اجتماعی از جمله تقویت اعتماد به نفس و تسلط بر خود، سازگاری با افراد گروه، همکاری، گذشت و ایثار و اعتماد به دیگران مؤثر است و به طور کلی از طریق فعالیت‌های گروهی و از جمله

ورزش‌های گروهی است که رشد اجتماعی افراد توسعه می‌یابد. بنابراین معلمان تربیت بدنی، وظیفه دارند که به این جنبه از رشد دانش‌آموزان بیش از پیش توجه کنند. سیدزاده نوش آبادی در تحقیق خود نشان داد که دانش‌آموزان دختر ورزشکار اجتماعی‌تر از دانش‌آموزان دختر غیر ورزشکار بودند.

بچر^۱ برای کشف اثر فعالیت‌های ورزشی بین آموزشگاهی بر موقعیت تحصیلی و رفتار اجتماعی دانش‌آموزان ۱۸ ساله‌ای که در سال سوم دبیرستان تحصیل می‌کردند، تحقیقی انجام می‌دهد و بدین منظور ۵۱ نفر از دانش‌آموزانی را که در رشته‌های فوتبال، بسکتبال، کشتی و دو و میدانی فعالیت داشتند با ۵۱ نفر دانش‌آموز غیر ورزشکار به عنوان گروه کنترل، مورد مقایسه قرار می‌دهد و متوجه می‌شود که شرکت در فعالیت‌های ورزشی هیچ اثری روی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ندارد (۸).

سینگر و سینگر^۲ (۱۹۸۰) در مطالعاتی در خصوص مقایسه رشد اجتماعی دانش‌آموزان مشارکت‌کننده در فعالیت‌های ورزشی مدرسه با گروه غیر مشارکت‌کننده به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های ورزشی گروهی باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی از جمله مسؤلیت‌پذیری، رشد مهارت‌های حل مسأله، بهبود روابط بین فردی، تصمیم‌گیری و رشد اجتماعی در دانش‌آموزان می‌شود. همچنین بیان می‌کند که ورزش و فعالیت جسمانی دانش‌آموز را به تفکر و امی دارد. علاوه بر این همدلی، همکاری و توانش در ورزش‌های گروهی تقویت شده و مهارت‌های ارتباطی وی پیشرفت می‌کند.

بست^۳ در سال ۱۹۸۵ دو گروه از دانش‌آموزان دبیرستانی پسر ورزشکار و غیر ورزشکار را در ۷ پارامتر موفقیت تحصیلی، مهارت‌های اجتماعی، مذهب، اعتماد به نفس، رشد جسمانی، درستکاری و استقلال مورد مقایسه قرار می‌دهد و به این نتیجه می‌رسد که به استثنای مذهب و رشد جسمانی بقیه پارامترها در ورزشکاران و غیر ورزشکاران اختلاف چندانی با یکدیگر ندارند، به طوری که این اختلاف قابل اغماض است (۹).

همچنین ناول (۲۰۰۲) براساس نتایج تحقیق خود بیان کرد که با در نظر گرفتن توانایی‌ها و نیازهای کودکان و نوجوانان باید برای اجتماعی شدن آن‌ها از طریق تربیت بدنی تلاش کرد. با مقایسه نتایج تحقیقات قبلی می‌توانیم بگوییم که ورزش بر رفتار اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر مثبت داشت و در توسعه مؤلفه‌هایی نظیر اعتماد به نفس، کمک به سایرین، همدلی، مسؤلیت‌پذیری و... مؤثر است.

پیشنهادهای کاربردی:

(۱) پیشنهاد می‌شود که در سطوح مختلف تحصیلی برنامه‌های تربیت بدنی تنها به منظور دستیابی به آمادگی جسمانی و مهارت‌های ورزشی طرح‌ریزی نشود؛ بلکه بستر مناسبی را برای فعالیت و رشد مؤلفه‌های رفتار اجتماعی فراهم آورد.

1. BECHER
2. Singer & Singer
3. BEST

۲) با توجه به این که نتیجه تحقیق بهبود وضعیت تحصیلی، رفتار اجتماعی را در طول برنامه‌های ورزشی تأکید می‌کند، اولیا و مربیان، نه تنها نباید مانع فعالیت‌های ورزشی دانش‌آموزان باشند؛ بلکه با تشویق آنان به شرکت در فعالیت‌های ورزش منظم موجب بهبود مؤلفه‌های رفتاری و مانع از بروز اختلالات رفتاری در آنان شوند.

۳) توصیه می‌شود در کلاس‌های آموزش مربیان تربیت بدنی علاوه بر آموزش معلومات و مهارت‌های ورزشی راهکارهایی نیز در زمینه بهبود رفتار اجتماعی دانش‌آموزان در نظر گرفته شود.

۴) برای این که دانش‌آموزان جهت شرکت در فعالیت‌های ورزشی مدارس رغبت بیشتری نشان دهند، پیشنهاد می‌شود که اطلاعات مربوط به اثرات مفید فعالیت‌های ورزشی به صورت سمعی و بصری در اختیار آن‌ها قرار گیرد تا با شناخت کافی از این گونه تأثیرات رغبت بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی در آن‌ها ایجاد شود.

۵) پیشنهاد می‌شود که مسئولین تربیت بدنی اداره آموزش و پرورش با توجه برخی از دست‌اندرکاران زمینه‌ی انجام بیشتر این گونه تحقیقات را فراهم سازند و به نتایج تحقیقات انجام شده توجه کنند تا با استناد به آن‌ها برنامه‌ریزی مناسبی را برای به کارگیری درست ورزش در مقاطع تحصیلی ارائه دهند.

منابع:

- ۱- اصغری‌پور، حمید (۱۳۷۳). رابطه بین اختلال رفتاری و علوم ارضای نیازهای اساسی طبقه‌بندی مزلو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۲- بلالی، شیرزاد (۱۳۷۹). بررسی امکانات ورزشی و منابع انسانی مدارس متوسطه پسرانه شهر تالش و شناخت مشکلات و تنگناهای آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گیلان: دانشکده تربیت بدنی گیلان.
- ۳- چنگی، غلام (۱۳۷۳). بررسی ارتباط بین آمادگی‌های بدنی و استعداد تحصیلی دانش‌آموزان پسر مدارس راهنمایی شهرستان خرم‌آباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی
- ۴- عباس‌نیا، عباس (۱۳۷۳). بررسی وضعیت درس تربیت بدنی در مدارس شهرستان انزلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی
- ۵- مظفری، سیدامیراحمد (۱۳۷۳). اهمیت ورزش در زمینه شناخت و استعدادها و ورزشی در سطح نوجوانان و جوانان، مجموعه مقالات اولین کنگره علمی و ورزش مدارس کشور. تهران: انتشارات اداره کل تربیت بدنی آموزش و پرورش.
- ۶- نمازی‌زاده، مهدی (۱۳۵۶). مبانی روانی اجتماعی در یادگیری مهارت‌های ورزشی. انتشارات دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.

7- Article (1975). Athletes, their academic achievement and personal social status. Journal of physical fitness Research digest - 5 (3) , p. 1 - 23

- 8- Becher, B. P. (1974). The Influence of interscholastic athletics on the Academic achievement and social behavior of selected eighth - grade students at Hawthorne junior high school. ph. d. dissertation. Ohio state university, p. 156
- 9- Best, c. (1985). Differences in social values between athletes and nonathletic. Journal of research quarterly for exercise and sport - 56 (4) , p. 366- 369
- 10- Harney, M. K. (1986). Design and systematic evaluation of the freshman athlete scholastic training program. Journal of counseling psychology - 4 (33) , p. 454- 461

Archive of SID